

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

Bakalářská práce

2023

Martin Krebs

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

Vliv domnělé existence „bomber gap“ na diplomacii a strategii Spojených států amerických v krizovém roce 1956 během prvního prezidentského období D. D. Eisenhowera

Bakalářská práce

Autor práce: Martin Krebs

Studijní program: Historické vědy

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Pondělíček

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. 1. 2023

Martin Krebs

Bibliografický záznam

KREBS, Martin. *Vliv domnělé existence „bomber gap“ na diplomacii a strategii Spojených států amerických v krizovém roce 1956 během prvního prezidentského období D. D. Eisenhowera*. Praha, 2023. 46 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra severoamerických studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jiří Pondělíček.

Rozsah práce: 77 256 znaků

Anotace

V roce 1956 došlo prakticky současně ke dvěma krizím, Suezské krizi a Maďarskému povstání. Obě krize byly vyvrcholením trendů jednak přímo v obou konkrétních zemích a jednak v zahraničních politikách obou světových velmocí, Spojených států amerických a Sovětského svazu.

Krize se odehrály na pozadí probíhající studené války, jež se i přes krátké období tání po smrti J. V. Stalina opět vrátila do fáze vzájemné konfrontace a soupeření a kdy se hlavním prostředkem vzájemného odstrašení stalo strategické letectvo a jaderné zbraně.

Třetí událostí vrcholící ve stejném období, se stala krize „bomber gap“, což byl dojem o náskoku sovětské strany v počtu strategických bombardérů spojený s obavami ze zranitelnosti v případě sovětského prvního jaderného úderu.

Poslední událostí tohoto období se staly prezidentské volby ve Spojených státech amerických, a v pořadí druhá kandidatura D. D. Eisenhowera, kdy byla prezidentská kampaň spojena s „bomber gap“ a problematikou národní bezpečnosti v podobě politického tlaku opozice a vojenskoprůmyslové lobby na podporu amerického letectva a leteckého průmyslu.

Ačkoli krize „bomber gap“ se později ukázala jako neopodstatněná, dalo by se očekávat, že měla v době svého vrcholu po určitou dobu vliv na rozhodování americké administrativy během obou výše zmíněných krizí a událostí v závěru roku 1956. Její vliv byl nicméně nevýznamný.

Annotation

In 1956, two crises occurred practically simultaneously, the Suez Crisis and the Hungarian Uprising. Both crises were the culmination of trends directly in both specific countries and in the foreign policies of both world powers, the United States of America and the Soviet Union.

The crises took place against the background of the ongoing Cold War, which, despite a short period of thawing after the death of J.V. Stalin, returned to the phase of mutual confrontation and rivalry, and when strategic aviation and nuclear weapons became the main means of mutual deterrence.

A third event culminating in the same period was the "bomber gap" crisis, a perception of the Soviet side's lead in the number of strategic bombers coupled with fears of

vulnerability in the event of a Soviet nuclear first strike.

The last event of this period was the presidential election in the United States of America, and the second candidacy of D. D. Eisenhower, when the presidential campaign was connected with the "bomber gap" and the issue of national security in the form of political pressure from the opposition and the military-industrial lobby in support of the American air force and the aviation industry .

Although the "bomber gap" crisis was later shown to be unfounded, it could be expected to have had an influence on the decision-making of the US administration for a time at its peak during both of the aforementioned crises and the events of late 1956. However, its influence was insignificant.

Klíčová slova

Maďarské povstání, Mjasiščev M-4 Molot (kód NATO „Bison“), strategie zadržování, strategie zatlačování, studená válka, Suezská krize, Velitelství strategického letectva, zaostávání v počtu strategických bombardérů

Keywords

Hungarian Uprising, Myasishchev M-4 Molot (code NATO „Bison“), containment, rollback, Cold War, Suez Crisis, Strategic Air Command, bomber gap

Title/název práce

The influence of the alleged existence of a "bomber gap" on diplomacy and strategy of the United States of America in the crisis of 1956 during the first presidential period of D. D. Eisenhower.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Jiřímu Pondělíčkoví za podporu a cenné rady

Obsah

ÚVOD	9
1 ŠIRŠÍ SOUVISLOSTI	14
1.1 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ, STRATEGIE A DIPLOMACIE V OBDOBÍ 1953–1956	14
<i>1.1.1 Eisenhowerovo první prezidentské období a volební rok 1956</i>	<i>14</i>
<i>1.1.2 Strategic Air Command (SAC) v období 1947–1956</i>	<i>15</i>
1.2 SOVĚTSKÝ SVAZ, STRATEGIE A DIPLOMACIE V OBDOBÍ 1953–1956	20
<i>1.2.1 Nástup N. S. Chruščova a změny v sovětské zahraniční politice v letech 1953–1955</i>	<i>20</i>
<i>1.2.2 Dal'naya Aviatsiya Vozdushnikh Syl (DA VS) v období 1946–1956</i>	<i>22</i>
2 HLAVNÍ ČÁST	24
2.1 BOMBER GAP	24
<i>2.1.1 Encyklopedická definice termínu "bomber gap"</i>	<i>24</i>
<i>2.1.2 První informace o nové hrozbě v roce 1954</i>	<i>25</i>
<i>2.1.3 Letecký průzkum nad Sovětským svazem v průběhu roku 1956</i>	<i>26</i>
<i>2.1.4 Role zpravodajských služeb</i>	<i>28</i>
<i>2.1.5 Politická ekonomie a vojenskoprůmyslový komplex</i>	<i>31</i>
2.2 MAĎARSKÉ POVSTÁNÍ 23. 10. 1956 – 11. 11. 1956	32
<i>2.2.1 Střední a východní Evropa, cesta k Maďarskému povstání (1953–1956)</i>	<i>32</i>
<i>2.2.2 Sovětské hrozby vs. reálné kroky</i>	<i>32</i>
<i>2.2.3 Americké hrozby vs. reálné kroky</i>	<i>33</i>
2.3 SUEZSKÁ KRIZE 29. 10. 1956 – 7. 11. 1956	34
<i>2.3.1 Blízký východ, cesta k Suezské krizi (1952–1956)</i>	<i>34</i>
<i>2.3.2 Sovětské hrozby vs. reálné kroky</i>	<i>36</i>
<i>2.3.3 Americké hrozby vs. reálné kroky</i>	<i>37</i>
ZÁVĚR	38
SUMMARY	40
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	42
SEZNAM PŘÍLOH	46

Úvod

Počáteční fáze studené války by se dala charakterizovat jednak kvantitativní a kvalitativní převahou Spojených států amerických v nové kategorii strategických jaderných zbraní a jednak v možnosti jejich dopravy na cíle na území Sovětského svazu. Na straně Sovětského svazu adekvátní schopnost dopravy jaderných zbraní k cílům na území Severní Ameriky chyběla a do srpna roku 1949 chyběly i ony jaderné zbraně, jež by mohly být v nastalém konfliktu použity.

V tomto období se již rozeprá vítězů a jejich odlišné názory na poválečnou správu poraženého Německa a vymezování zájmových sfér vlivu ve východní Evropě a Blízkém a Dálném východě přetavily v nový typ konfliktu, ve studenou válku.

Počátek studené války lze zarámovat několika klíčovými projevy, především předvolebním projevem J. V. Stalina dne 9. února 1946, jež přispěl ke vzniku tzv. „dlouhého telegramu“, který 22. února 1946 odeslal chargé d'affaires velvyslanectví USA v Moskvě George F. Kennan ministerstvu zahraničí a jehož kritický výklad přispěl k vytvoření politiky zadržování komunismu (containment) a následně známým projevem Winstona Churchilla z Fultonu z 5. března 1946, kterým již jen veřejně konstatoval aktuální stav vznikajícího nepřátelství.

Prvním vážným střetem v rámci studené války se stala korejská válka, probíhající v letech 1950 až 1953 na Korejském poloostrově, rozděleném 38. rovnoběžkou na severní část pod vlivem Číny a jižní část pod ochranou vojsk Spojených států amerických. Navíc tento konflikt neskončil mírovou smlouvou ale pouze příměřím.

Sovětská strategie byla ovlivněna válkou v Koreji minimálně v té míře, kdy Spojené státy, jež na Blízkém východě pomalu přebíraly velmocenské pozice po Velké Británii a v Evropě pozici lídra a protektora států Západní Evropy, včetně západních okupačních zón v Německu, nejsou ochotny již nadále tolerovat další expanzi komunistických režimů a šíření vlivu Sovětského svazu skrze ně.

Konfliktu na korejském poloostrově však předcházelo několik krizí. Na evropské půdě to byla v letech 1948 až 1949 první Berlínská krize, kdy probíhala sovětská blokáda přístupových cest do Západního Berlína, a na Středním východě v roce 1946 napětí v Íránu, kdy se sovětské okupační síly, jež se měly stáhnout z íránského území spolu se spojeneckými do šesti měsíců od ukončení válečného konfliktu, zdráhaly toto území

opustit.

Nicméně prvním vážným střetem předcházejícím počátečnímu období studené války se stala krize tureckých úžin, jež eskalovala v roce 1946, kdy po ukončení válečného konfliktu obnovila sovětská diplomacie tlak na Turecko, ve snaze o revizi statusu tureckých úžin Bospor a Dardanely, s cílem společné vojenské kontroly a požadavkem na umístění sovětských ozbrojených sil na tureckém území.

Tyto krize předcházející korejské válce měly již znaky konfrontace, ale stále se jednalo ze strany americké administrativy o politiku zadržování (containment). Během korejské války byla tato politika přehodnocena a posunula se směrem k zatlačování (rollback).

V tomto období disponovaly Spojené státy schopností dosáhnout území Sovětského svazu svými bombardéry Boeing B-29 Superfortress, jež by v případě hrozícího konfliktu byly umístěny na leteckých základnách v zámoří.

Sovětský svaz v počátečním období studené války disponoval pouze bombardérem Tupolev Tu-4 (kód NATO „Bull“), což byla nelicenční kopie amerického strategického bombardéru Boeing B-29 Superfortress, jehož dolet a též absence předsunutých leteckých základen neumožňoval dosáhnout území Spojených států, přičemž Spojené státy zaváděly již od roku 1948 postupně do výzbroje dálkový strategický bombardér Convair B-36 Peacemaker, jež měl již schopnost dosáhnout území Sovětského svazu z domácích základen na území Spojených států, nicméně dodávaný v zanedbatelných počtech.

Sovětské snahy o nápravná opatření tohoto nevyhovujícího stavu, vedoucí k vývoji vlastního strategického bombardéru, schopného dopravit atomovou bombu nad území Spojených států, vedla k první krizi, jíž Spojené státy interpretovaly jako svoji slabost a jejich reakce vedla k prvnímu velkému závodu ve zbrojení, který ale naopak protivník vnímal jako svoje vlastní ohrožení a interpretoval ho jako pokus o získání převahy a k nenadálému prvnímu jadernému úderu. Přispěly k tomu zpravodajské informace, podle kterých mělo mít sovětské letectvo v roce 1954 k dispozici dálkový strategický proudový bombardér.

Zatímco na sovětské straně byly tyto snahy o modernizaci dálkového strategického letectva podníceny absencí typu těžkého dálkového strategického bombardéru ve výzbroji, na straně Spojených států byly pohnutky k vývoji a zavádění nových typů dálkových strategických letounů poháněných proudovými motory podporovány ztrátami, jež utrpěly

jejich stávající turbovrtulové strategické bombardéry během korejské války při střetech s moderními sovětskými proudovými stíhacími letouny.

Tato krize „bomber gap“ vrcholila v polovině roku 1956, kdy byly zahájeny průzkumné lety, jež měly potvrdit nebo vyvrátit schopnost Sovětského svazu provést v nejbližší době masivní jaderný úder na území Spojených států amerických.

Pokusím se objasnit, zda a případně jak tato oboustranně vnímaná slabost ovlivnila na konci roku 1956 dvě významné události, Suezskou krizi a Maďarské povstání, tedy vliv vnímané slabosti na diplomacii a strategii obou velmocí ve vztahu k těmto krizím. Dále se pokusím objasnit, zda interpretace této krize byla na straně americké administrativy reálná nebo fikce.

Otázka zní, zda byly ideje o boji proti komunismu (politika zatlačování - rollback) ovlivněny skutečnými obavami z jaderného konfliktu nebo jinými okolnostmi, nebo byl postoj americké administrativy během Maďarského povstání a Suezské krize podepřen relevantními informacemi o skutečném stavu vzájemného poměru počtu bombardérů, či pasivity D. D. Eisenhowera směrem k Sovětskému svazu v rámci událostí v Maďarsku (a naopak aktivita směrem k Velké Británii a Francii v rámci Suezské krize) souvisela spíše s probíhajícími prezidentskými volbami?

Hypotézou je, že soubor informací a zdrojů, jež měl americký prezident k dispozici na začátku Suezské krize, a následně během Maďarského povstání, sice vedl k pomalé změně a reálnějšímu hodnocení skutečné sovětské hrozby, nicméně kroky americké administrativy touto, v té době stále existující a nadhodnocenou hrozbou nebyly ovlivněny.

Důvodem mohla být změna americké zahraniční politiky směrem k zemím Blízkého východu (potřeba zabránit šíření vlivu Sovětského svazu i za cenu aktivity proti spojencům v NATO) a ztráta zájmu o oblast Východní Evropy (zdá se způsobena již pevným zakotvením těchto států ve Varšavské smlouvě), která vedla k pragmatické politice opuštění politiky zatlačování ve vztahu k Maďarsku, na úkor perspektivnějších aktivit v nových oblastech sovětského zájmu na Středním východě.

Pro téma krize „bomber gap“ jsem se rozhodl z důvodu mého pocitu, že není v české literatuře adekvátně zastoupena, a pokud ano, jen okrajově v kontextu k jiné problematice, případně je popisována zkratkovitě a nepřesně bez dalších souvislostí. Domnívám se, že by bylo vhodné nahlédnout na tuto událost/krizi nejen z hlediska mezinárodní jaderné

rovnováhy a následných závodů ve zbrojení, ale zejména s ohledem na vliv na reálnou politiku a diplomacii v kontextu případových studií dvou mezinárodních krizí, jež v této době proběhly.

Téma této práce odpovídá diplomatic history.

Metodologie práce je založená na práci s hypotézou, přičemž k jejímu ověření použiji dvě případové studie.

K tématu lze nalézt určitý počet užitečných zdrojů, většina se ale týká spíše popisu události v širších souvislostech.

Za nejpřínosnější pro moji práci považuji *The 'bomber gap': British intelligence and an American delusion*, jejíž autor B. L. Wells porovnává přístup americké a britské tajné služby ke stejným informacím, s odlišným výsledkem, kdy britské odhady byly přesnější a iluzi o „bomber gap“ nepodlehli.

Druhá práce, *Critical Geopolitics and the 1950s Bomber Gap*, v níž se autor J. Mercille zabývá klasickou a kritickou geopolitikou, není sice přímo zaměřena na problematiku krize „bomber gap“, nicméně jako příklad události, vysvětlující vlastní rozdíly mezi geopolitikou klasickou a kritickou, je zde tato krize použita.

Ačkoli zde sice zastává vedlejší roli, je tato práce užitečná v ohledu na upozornění na opomíjený aspekt, a to na zájem politických a ekonomických elit a médií hlavního proudu i odborných periodik jako tvůrců veřejného mínění na existenci této hrozby, jež zde nazývá politickou ekonomii.

Práce obecně upozorňuje na skutečnost, že pozornost, jež je zaměřena na kulturní či morálně ideologický diskurs opomíjí motivace, jež jsou čistě politickoekonomického rázu, tedy na samotný princip fungování kapitalismu.

Mírně odlišný pohled na krizi „bomber gap“ zastává autor Sean M. Maloney, který se v publikaci *Emergency war plan: the American doomsday machine, 1945-1960* tématem zabývá sice jen okrajově v širším kontextu, nicméně nabízí pohled, že krize „bomber gap“ byly dvě.

Zatímco první se týká odhadu průmyslových kapacit a počtu vyrobených letadel, druhá souvisí se způsobem jejich nasazení a na rozdíl od předchozího zpochybnění se zde naopak klade důraz na relevantnost zahrnutí arktických a dálnovýchodních předsunutých leteckých

základen a zapojení taktických jaderných bombardérů Iljušin Il-28 (kód NATO „Beagle“).

K dispozici je tedy několik různých přístupů jak interpretovat krizi „bomber gap“, přičemž se přikláním spíše k přístupu B. H. Wellse, jež pro účely této práce plně dostačuje.

Strukturu výkladu jsem zvolil s ohledem na přehlednost a orientaci v širších souvislostech dané problematiky.

V první části nazvané přímo „širší souvislosti“ se stručně věnuji kontextu dané události, jednak z hlediska geografické lokace obou případových studií a jednak v celkovém kontextu první fáze studené války spolu se změnami v administrativách resp. mocenském aparátu obou zúčastněných velmocí.

Taktéž zde popíšu podobu dalšího prvku důležitého pro kontext případových studií, strategických leteckých sil obou velmocí, které, ač působily dojmem rovnocennosti, zdaleka neměly stejně silnou pozici v hierarchii ozbrojených sil a též strategie jejich nasazení byla odlišná.

Ve druhé, hlavní části práce se budu věnovat oběma případovým studiím a též upřesnění termínu „bomber gap“ s důrazem na souvislosti, jež k tomuto mylnému dojmu vedly.

1 Širší souvislosti

1.1 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ, STRATEGIE A DIPLOMACIE V OBDOBÍ 1953–1956

1.1.1 Eisenhowerovo první prezidentské období a volební rok 1956

20. ledna 1953 se Dwight D. Eisenhower, nominovaný Republikánskou stranou, stal 34. americkým prezidentem poté, co porazil svého protivníka Adlaie E. Stevensona II, nominovaného Demokratickou stranou.

Dwight D. Eisenhower ve své volební kampani využil jednak své veřejné popularity a jednak svých zkušeností, jež získal během svého celoživotního působení v americké armádě a z vedení university, jíž byl v letech 1948 až 1950 prezidentem, což mu umožnilo snadné vítězství.

Hlavním motivem jeho volební kampaně se stalo ukončení války v Koreji, důraz na vzdělání a výchovu, boj s korupcí, jíž se vyznačovala administrativa prezidenta Trumana a pokračování v politice zadržování komunismu.

Během prvního volebního období tak došlo ke stabilizaci americké společnosti, jež byla postižena antikomunistickou paranoiou, jíž využil senátor McCarthy k pronásledování skutečných i domnělých příznivců komunistické strany v americké administrativě a veřejné sféře, nekonečnou a nákladnou korejskou válkou. A ačkoli D. D. Eisenhower, byť byl republikán, pokračoval v projektech, navazujících na předválečný Nový údel (New Deal), podařilo se z hlediska americké ekonomiky stabilizovat veřejné finance a díky tlaku na vyrovnané státní rozpočty snížit státní dluh.¹

V závěru prvního volebního období byl rovněž zahájen projekt výstavby mezistátního dálničního systému, který sice přímo souvisel s probíhající studenou válkou a hrozbou jaderného konfliktu, nicméně přesáhl do současnosti jako nadčasový symbol americké společnosti.

Do volebního roku 1956 tak D. D. Eisenhower vstupoval s jistotou a mezi americkou veřejností se těšil obecné popularitě díky cílevědomosti a tradičním hodnotám, jež vyznával a výsledkům, jichž dosáhl jak na poli mezinárodním, tak na poli vnitřní politiky.

Jednou z výzev, na kterou bylo potřeba reagovat, se stala neudržitelnost finančních nákladů

---

¹ NÁLEVKA, Vladimír. *Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti: Korejská válka 1950-1953*, s. 110–111.

na pokrytí závazků Spojených států amerických vůči svým spojencům jak v Evropě, tak ve třetím světě, kde Spojené státy postupně obsazovaly pozice po bývalých koloniálních mocnostech, Francii a Velké Británii, přičemž v těchto oblastech zároveň sílil vliv jak Sovětského svazu, tak v roce 1949 sjednocené Čínské lidové republiky, podporující místní národně osvobozené hnutí sympatizující s komunistickými idejemi.

V souvislosti s vysokými náklady na válku v Koreji, kdy v konvenčním způsobu vedení války došlo k patové situaci, se snahou stalo vytvoření podmínek, jež by v budoucnu těmto, z pohledu Spojených států nerentabilním a neperspektivním konfliktům zabránily. Spolu se snahou o stabilizaci amerického rozpočtu a snížení státního dluhu se vyhlídka na absolutní převahu Sovětského svazu a jeho spojenců na evropském bojišti v konvenčních zbraních stala hlavním motivem této politiky nazvané New look, jež byla vyhlášena 30. října 1953.²

12. ledna 1954 navíc americký ministr zahraničí John F. Dulles představil ve svém projevu princip masivní odvety, jež přímo navazoval na politiku New look.³

Myšlenkou a cílem této politiky se stalo odrazení od pokusů využít převahy ve formě konvenčního útoku proti západoevropským spojencům a Spolkové republice Německo. Pokud by tento útok nastal, mělo mít Velitelství strategického letectva (SAC) dostatečné kapacity a možnosti jediným odvetným úderem způsobit poškození či zničení klíčových cílů a infrastruktury na území Sovětského svazu, jež by vedlo k jeho kolapsu a zániku jako vojenské hrozby.

V rámci strategie New look se její součástí kromě masivní odvety stal důraz na skryté operace, jež měly v zákulisí a za minimálních nákladů vést ke stejnému cíli, jako z hlediska americké zahraniční politiky tradičnější, ale mnohem nákladnější a z hlediska veřejného mínění také hůře obhajitelné konvenční vojenské operace. Šlo zejména o vojenské převraty v zemích třetího světa, kde hrozil dlouhodobý příklon k sovětskému bloku, či zde hrozilo ohrožení zájmů amerických společností.

1.1.2 Strategic Air Command (SAC) v období 1947–1956

V průběhu druhé světové války probíhaly dvě strategické letecké kampaně. Proti Německé říši, ale také jí okupovaným územím a územím jejích spojenců, to byla kombinovaná letecká ofenziva vedená od 4. března 1943 americkou osmou leteckou flotilou ve

² LEMMER, F. George. *The Air Force and Strategic Deterrence*, s. 31–35.

³ *Ibid.*, s. 35–40.

spolupráci s Bombardovacím velitelstvím Royal Air Force.

Proti Japonským mateřským ostrovům, Mandžusku, Formose a okupovaným územím byla kampaň vedená zpočátku americkou dvacátou leteckou armádou z letišť umístěných na pevninské Číně, kdy první nálet proběhl 5. června 1944 na Bangkok následovaný v noci z 15. na 16. června 1944 náletem na ocelárny ve městě Yawata. Později v létě 1944, po obsazení Mariánských ostrovů bylo na ostrovech Saipan, Tinian a Guam vybudováno šest letišť, z nichž poté dvacátá letecká armáda operovala do konce války. První nálet byl odsud uskutečněn 24. listopadu 1944.

Zatímco v Evropě se uplatnil předválečný Boeing B-17 Flying Fortress, zde se nosným typem stal nový strategický bombardér Boeing B-29 Superfortress.

Tato letecká kampaň, na závěr navíc zakončená vůbec prvním použitím atomových bomb proti nepřátelským cílům, vytvořila základ pro vysoké hodnocení strategického letectva v doktríně Spojených států amerických v celém poválečném období.

Zásluhu na tomto výsledku, který sice znamenal smrt pro přibližně půl milionu japonských civilistů, ale též pomohl přiblížit konec druhé světové války bez nutnosti invaze na japonské mateřské ostrovy, jež by byla spojena s několikanásobně vyššími ztrátami nejen japonských civilistů, ale zejména příslušníků invazních spojeneckých sil, měl generál Curtis E. LeMay, výrazná osobnost amerických leteckých sil.

Tento velký propagátor letectva jako samostatné složky, stál na počátku snah o nezávislost letecké zbraně, kdy se již v roce 1938 zúčastnil cvičení v rámci propagace možnosti užití letectva k ochraně amerického pobřeží.⁴ Od září 1943 velel Třetí letecké divizi a zúčastnil se několika bombardovacích misí, poté velel již celé Osmé letecké armádě, jež měla hlavní roli v denních náletech nad Velkoněmeckou říší a okupovanou Evropou.

V září 1944 byl převelen na pacifické bojiště, kde převzal zodpovědnost nad akcemi strategického letectva proti Japonskému císařství. Zde se stal autorem nové taktiky vedení totální letecké války, kdy byla japonská města bombardována zápalnými bombami (67 měst včetně Tokia bylo z větší části zničeno požáry).

Po vypuknutí studené války na sebe upozornil účastí na organizaci berlínského leteckého

---

⁴ 12. května 1938 se v rámci tohoto cvičení podařilo třem bombardérům Boeing B-17 Flying Fortress lokalizovat italský zaoceánský parník SS Rex 100 km od amerického pobřeží, čímž se povedlo poukázat na schopnosti dálkového letectva a přispět k jeho postupnému vývoji jako samostatné složky nezávislé na námořnictvu a pozemním vojsku.

mostu, který byl zahájen 25. června 1948 a ukončen 30. září 1949.⁵

Poté, co 19. října 1948 nastoupil na pozici vrchního velitele SAC, již před ním zastával generál George Kenney, zjistil, že se tato nachází v žalostném stavu.⁶ Tuto pozici opustil 30. června 1957 a mezi tím přebudoval SAC ve vysoce efektivní organizaci, jež umožnila americké administrativě prakticky až do 29. srpna 1949 provádět zahraniční politiku pod záštitou jaderného monopolu a po tomto datu pod záštitou jaderné převahy, jak kvalitativní tak kvantitativní.

Během tohoto období, se mu podařilo pomocí standardizace a nových metod výcviku, ale také díky motivaci a soutěživosti a propracovanému systému odměn zvýšit bojeschopnost leteckých posádek a letadel, takže v roce 1950 již byly schopny okamžitého nasazení v případě vydání rozkazu. Zúročil tak svůj smysl pro organizaci, lpění na dodržování předepsaných postupů a důslednost při výcviku svých podřízených.

Ačkoli bylo SAC založeno 21. března 1946, kdy se již vzájemné vztahy mezi spojenci, tzv. Velkou trojkou, zhoršily natolik, že se jejich zájmy staly jak ve východní a střední Evropě, tak zejména v německé otázce protichůdnými, zpočátku administrativně spadalo pod armádní letectvo Spojených států amerických (USAAF). Teprve 26. září 1947 bylo převedeno pod letectvo Spojených států amerických (USAF).

Ačkoli první poválečné plány pro vedení války se Sovětským svazem s použitím jaderných bomb oficiálně nepočítaly, již 15. srpna 1945, tedy ještě před oficiálním koncem druhé světové války, generálmajor USAAF Lauris Norstad vznesl písemný dotaz na vedoucího projektu Manhattan, jímž byl generál Leslie Groves, na počet jaderných bomb, jež by byli schopni dodat pro potřeby úderu na Sovětský svaz, přičemž minimální požadavek byl 123 kusů a maximální 466.⁷

Součástí této korespondence byla též mapa strategických cílů na území Sovětského svazu a Mandžuska a mapa s projekcí doletu bombardérů B-29 a B-36 vůči těmto cílům.⁸ První bombardéry B-36 dorazily k útvarům SAC ale až v září 1948, což do té doby vedlo k nutnosti provozu předsunutých základen v Evropě a Asii pro bombardéry B-29.

---

⁵ NÁLEVKKA, Vladimír. *Horké krize studené války*, s. 36–42.

⁶ V květnu 1947 proběhl cvičný nálet na New York, kdy ze 101 bombardérů B-29 jich 30 z důvodu technických závad ani nevzlétlo. V říjnu 1948 proběhl další neúspěšný cvičný nálet, tentokrát na základnu Wright-Patterson v Daytonu v Ohiu.

⁷ NORSTAD, Lauris. *Memorandum for major general L. R. Groves. Subject: Atomic bomb production*, s. 7.

⁸ Russian & Manchurian strategic urban areas [obrázek] a Coverage of U. S. S. R. by B-29s and B-36s [obrázek].

Seznam cílů vycházel ze samostatného plánu (EWP 1–49) vytvořeného SAC v březnu 1949, jež počítal s použitím všech disponibilních jaderných bomb během jediného úderu, vedeného současně na všechny cíle.⁹

Do této doby byly hlavním cílem SAC průmyslové oblasti či aglomerační a správní centra, nicméně po prvním sovětském jaderném testu v roce 29. srpna 1949 se hlavním cílem staly sovětské jaderné síly.

Jelikož v té době představoval jediný způsob dopravy jaderné bomby na cíl bombardér, staly se nyní primárním cílem zejména sovětské letecké základny, z nichž bylo možno dosáhnout území Spojených států amerických, které měly být zničeny spolu s bombardéry během prvního překvapivého jaderného úderu.

Přesto v roce 1949 došlo ke střetu zástupců letectva a námořnictva, jež se chtělo podílet na dálkovém strategickém jaderném bombardování. V té době, 18. dubna 1949 byla zahájena stavba letadlové lodi USS *United States* (CVA-58), jež měla být schopna strategických jaderných úderů palubním letectvem, nicméně nově jmenovaný ministr obrany Louis A. Johnson vydal již pět dní poté, 23. dubna 1949 pokyn k zastavení prací a zrušení projektu a finanční rozpočet převedl na rozvoj letectva, konkrétně nový bombardér B-36.

Ke zrušení vedly obavy z pokusu námořnictva vytvořit své vlastní strategické letecké síly a ohrožení stávajícího monopolu letectva.

Následná „vzpoura admirálů“ vedla ke zpochybnění kvalit bombardéru B-36 a i konceptu strategického letectva jako takového, nicméně koncept letectva jako dominantní strategické jaderné síly byl obhájen.¹⁰

Po vypuknutí Korejské války 25. června 1950 se ozbrojené síly Spojených států amerických staly nejpočetnější částí mezinárodních vojsk pod velením OSN, jež se spolu s armádou Korejské republiky účastnily této, tři roky trvající přímé konfrontace mezi západním a východním blokem. Do tohoto konfliktu se záhy po jeho vypuknutí, i přes odpor a nesouhlas generála Le Maye, zapojily i útvary SAC.

Le May považoval za primární úkol strategické jaderné údery proti Sovětskému svazu a převelením části svých bombardérů do Koreje by došlo ke snížení schopnosti SAC tento úkol splnit. Korejský poloostrov byl též vnímán jako vedlejší oblast zájmu Sovětského svazu a tento konflikt jako odvedení pozornosti z evropské oblasti.

⁹ MALONEY, Sean M. *Emergency war plan: the American doomsday machine, 1945-1960*, s. 395–408.

¹⁰ CAMPBELL J. H. *B-36 Peacemaker: The Big Stick of Strategic Air Command*, s. 10–14.

Proto byly do oblasti vyslány bombardéry B-29 s posádkami, jež nedosahovaly během výcviku nejlepších výsledků, čímž se podařilo uchovat vybudované schopnosti SAC pro případ globálního jaderného konfliktu.¹¹

Bombardéry Boeing B-29 Superfortress totiž v roce 1950 již netvořily páteř sil SAC, již se od roku 1948 stávaly bombardéry Convair B-36 Peacemaker, od roku 1950 Boeing B-50 Superfortress a od roku 1951 Boeing B-47 Stratojet.

Zpočátku byly prováděny denní nálety na několik málo strategických cílů, jež se v Korejské lidově demokratické republice nacházely, po jejichž zničení byly bombardovány prvky dopravní infrastruktury, mosty a komunikační uzly, jež měly zpomalit nepřátelský postup a ztížit zásobování postupujících vojsk Korejské lidové republiky.¹²

S ohledem na slabost nepřátelského letectva bombardéry svou roli plnily, nicméně 1. listopadu 1950 se do Mandžuska přesunul sovětský 64. letecký sbor, jehož piloti se kromě výcviku svých čínských kolegů v užívání nových proudových letounů MiG-15, příležitostně zapojovali do leteckých soubojů s letouny OSN. Poté, co se stalo nasazení proudových letounů se zkušenými sovětskými piloty a nově vycvičenými čínskými letci masovým, utrpěly tyto bombardéry těžké ztráty a z denních náletů byly převeleny k provádění náletů nočních.¹³

Tato zkušenost vedla představitele amerického letectva k opuštění koncepce pístových strategických bombardérů, jež nadále nemohly obstát při konfrontaci s proudovými stíhacími letouny.

Bombardér B-36 Peacemaker, teprve v roce 1948 zavedený do výzbroje, tak začal být od února 1955 nahrazován novým dálkovým proudovým bombardérem B-52, a v roce 1959 byl vyřazen z výzbroje. Od roku 1951 byl zaváděn do výzbroje také střední proudový bombardér B-47 Stratojet, jež byl vyřazen až v roce 1965.

Generál Curtis E. LeMay opustil pozici velitele v roce 1957, dá se říci na vrcholu slávy a vlivu SAC, jež přetvořil na v tu dobu silnou, bojeschopnou a skvěle organizovanou sílu.

Po roce 1957 se začaly do popředí v rámci způsobu dopravy jaderných zbraní k cíli

---

¹¹ ŠPAČEK, Jaroslav. *Síla nemající obdoby. Letectví a kosmonautika*, s. 18–19.

¹² JACKSON, Robert. *Letecká válka nad Koreou 1950-1953*, s. 43–46.

¹³ 12. dubna 1951, nazvaném „černý čtvrtek“ byly sestřeleny tři a poškozeno sedm bombardérů B-29 a během „černého úterý nad Namsi“ 23. října 1951 jich bylo sestřeleno šest.

dostávat mezikontinentální balistické rakety, které měly v budoucnu nahradit svým počtem, spolehlivostí a účinností strategické bombardéry.

V té době byla též zpracována *SAC Atomic Weapons Requirements Study for 1959* z 15. června 1956, což ve skutečnosti byla databáze cílů všech kategorií, sloužící jako podklad pro administrativní plánování požadavků na počty jaderných bomb v případě aktualizace EWP, která ale již obsahovala kromě vojenských, průmyslových, hospodářských a civilních aglomerací jako primární cíl objekty a instalace související se sovětskými dálkovými strategickými leteckými silami, což zahrnovalo mimo jiné sít' přibližně 1 100 letišť na území Sovětského svazu, jeho východoevropských satelitů a Čínské lidové republiky.¹⁴

Každé toto letiště tak teoreticky mohlo být vyřazeno preventivním úderem, dříve, než by sověti mohli zahájit svůj vlastní jaderný protiúder. Sovětské dálkové strategické letectvo bylo tedy stále považováno za hrozbu.¹⁵

1.2 SOVĚTSKÝ SVAZ, STRATEGIE A DIPLOMACIE V OBDOBÍ 1953–1956

1.2.1 Nástup N. S. Chruščova a změny v sovětské zahraniční politice v letech 1953–1956

Poté, co 5. března 1953 zemřel J. V. Stalin, došlo zpočátku k jednotnému postupu potencionálních nástupců, kdy si nejprve skupina sestávající z Georgije M. Malenkova, Lavrentije P. Beriji a Vjačeslava M. Molotova uzurpovala vliv a rozdělila pozice v mocenském aparátu s ostatními vlivnými členy prostřednictvím rady ministrů.

Již pouhých několik dní po smrti J. V. Stalina, 15. března 1953, se tak vyjádřil G. M. Malenkov pro mírové řešení vzájemných sporů na mezinárodní scéně a 19. března byla zahájena jednání s představiteli Čínské lidové republiky a Korejské demokratické republiky o pokračování zablokovaných mírových jednání, jež byla obnovena 26. dubna 1953.¹⁶

Korejská válka totiž kromě obrovských lidských a materiálních ztrát na čínské straně,

---

¹⁴ *The SAC Atomic Weapons Requirements Study for 1959.*

¹⁵ MALONEY, Sean M. *Emergency war plan: the American doomsday machine, 1945-1960*, s. 195–196.

¹⁶ NÁLEVKKA, Vladimír. *Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti: Korejská válka 1950-1953*, s. 122–124.

zatěžovala též ekonomiku Sovětského svazu, přičemž vyhlídky na vítězství byly v nedohlednu.

Ve Spojených státech amerických se sice stal 20. ledna 1953 prezidentem D. D. Eisenhower, jež jako nosné téma volební kampaně prosazoval ukončení tohoto konfliktu, nicméně nejdůležitějším faktorem, který umožnil úspěšné pokračování mírových rozhovorů a uzavření příměří, se stala smrt J. V. Stalina.

Zdaleka největší aktivitu ale vyvíjel L. P. Berija, jež začal ohrožovat svým aktivismem, jak na vnitrostátním tak zahraničním poli, pozice ostatních členů rady, kteří se ho rozhodli odstranit, dříve než se díky popularitě stane nedotknutelným. K tomu došlo již 26. června 1953, kdy byl zatčen a 23. listopadu 1953 popraven.

Následný boj o moc tak již probíhal v režii N. S. Chruščova a G. M. Malenkova, kdy došlo k ideologickému střetu ohledně zahraniční, ale zejména neméně důležité domácí hospodářské politiky. Nosným tématem sporu se stala volba mezi intenzifikací a extenzifikací zemědělské výroby.

Na jaře 1954 nakonec zvítězila Chruščovova vize, kdy bylo do roku 1956 rozoráno 36 mil. km² ladem ležící půdy. Po tomto neúspěchu 8. února 1955 G. M. Malenkov rezignoval a N. S. Chruščov poté zahájil změny v zahraniční politice, přičemž hlavní a významem nejdůležitější událostí se stalo uzavření mírové smlouvy s Rakouskem a jeho neutralizace a obnovení kontaktů s Titovou Jugoslávií.¹⁷

Tato politika směřující k mírovému soužití obou ideologických táborů měla za následek spolu s dřívějším ukončením korejské války uvolnění napjaté mezinárodní situace. Zároveň ale začalo posilování sovětské přítomnosti na Blízkém východě, kdy se Sovětský svaz stal hlavním vojenským a ekonomickým spojencem Egypta a Sýrie v jejich boji proti Izraeli.

Závěrečným krokem Chruščovova úsilí k převzetí vůdčí role v sovětském mocenském aparátu a vyřazení jeho zbývajících oponentů znamenalo závěrečné vystoupení na XX. sjezdu KSSS, probíhajícím mezi 16. a 26. únorem 1955. Poslední den vystoupil se svým projevem o kultu osobnosti a jeho následcích, jež zahájil závěrečnou éru destalinizace jak v Sovětském svazu, tak zejména v sovětských východoevropských satelitech.¹⁸

Po ukončení korejské války, vyřešení vnitrostranického boje a uvolnění napjaté

¹⁷ VYKOUKAL, Jiří. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, s. 302–303.

¹⁸ *Ibid.*, s. 304–305.

mezinárodní situace mezi Sovětským svazem a západními mocnostmi, Sovětský svaz znovu zaměřil svoji pozornost na rozvojové země v Asii a na Blízkém východě, kde se podařilo v letech 1955 až 1956 uzavřít obchodní a vojenské smlouvy s téměř dvěma desítkami států. Největší úspěch ale zaznamenal v oblasti Blízkého východu, kdy se po prvních neúspěšných poválečných pokusech o vstup do regionu, kdy podporoval stát Izrael, pokusil se získat koncese na íránskou ropu, na Turecku vynutit dohodu o využití úžin, či požadoval v rámci poválečných reparací správu nad italskou Libyí, nyní přiklonil k pokusu o získání vlivu mezi arabskými státy, Egyptem a Sýrií.¹⁹

Zde došlo k situaci, kdy se Egypťané rozhodli využít zájmu obou stran, jak Spojených států amerických, tak Sovětského svazu v dosažení maxima svých požadavků a cílů. Po krachu jednání a po stáhnutí americké nabídky na vyzbrojení egyptské armády a poskytnutí úvěru na stavbu Vysoké Asuánské přehradu je tak nahradil Sovětský svaz.

1.2.2 Dal'naya Aviatsiya Vozdushnikh Syl (DA VS) v období 1946–1956

Ačkoli sovětské letectvo již v roce 1947 zařadilo do výzbroje bombardér Tupolev Tu-4 (kód NATO „Bull“), schopný nést atomovou bombu, světový vývoj se nicméně ubíral od pístových leteckých motorů směrem k proudovému pohonu.²⁰ Tento trend se potvrdil během války v Koreji, kde již bombardéry Boeing B-29 Superfortress nebyly schopny čelit novým proudovým stíhacím letounům první generace Mikojan-Gurevič MiG-15 (kód NATO „Fagot“) a při denních náletech utrpěly těžké ztráty.

24. března 1951 byl na poradě Rady ministrů a Ústředního výboru Komunistické strany, vznesen požadavek na vývoj těžkého (dálkového) strategického bombardéru, schopného dopravit atomovou bombu na cíle v Severní Americe, s parametry dopravy pěti tun nákladu na vzdálenost 12 000 km.²¹

Ačkoli byl na této poradě schválen záměr projektu V. M. Mjasiščeva na letoun s proudovým pohonem, již 11. července 1951 byl stejným úkolem pověřen A. N. Tupolev.

Projektu se tedy na sovětskou praxi poněkud neobvykle zhostily dvě konstrukční kanceláře, Experimentální konstrukční kancelář V. M. Mjasiščeva (OKB-23) a Zkušební-konstrukční kancelář Tupolev (OKB-156).

---

¹⁹ BÉKÉS, Csaba. Studená válka, détente a sovětský blok. Vývoj koordinace zahraniční politiky v sovětském bloku (1953-1975). *Soudobé dějiny* 55–59.

²⁰ GORDON, Jefim. *Sovětské strategické letectvo v době studené války*, s. 9–11.

²¹ GORDON, Jefim a Dmitriy KOMISSAROV. *Mjasišchev M-4 and 3M: The First Soviet Strategic Jet Bomber*, s. 14.

Andrej N. Tupolev se rozhodl použít pro pohon obří turbovrtulové motory Kuzněcov NK-12, kvůli jejich náročnému vývoji se bombardér Tupolev Tu-95 (kód NATO „Bear“) dostal do sériové produkce až v roce 1956.²²

Situace je pozoruhodnější vzhledem k faktu, že v té době pracoval Andrej N. Tupolev na projektu středního proudového bombardéru Tu-16 (kód NATO „Badger“), moderního letounu s šípovým profilem křídla, které se rozhodl použít i pro bombardér Tupolev Tu-95.

Tu-16 poprvé vzlétl 27. dubna 1952, sériová produkce byla zahájena v listopadu 1953 a do výzbroje byl zaveden již v roce 1954 a s počtem kolem 300 vyrobených kusů se stal v roce 1956 základním typem sovětského dálkového letectva. Svým doletem 5 760 km byl ale v případě jaderného konfliktu předurčen pro operační nasazení na cíle v západní Evropě²³.

Vladimír M. Mjasiščev se naopak rozhodl pro svůj letoun použít proudové motory Mikulin AM-3, přičemž již za necelé dva roky, 20. ledna 1953, vzlétl první prototyp bombardéru Myasishchev M-4 Molot, sériová výroba byla zahájena již v roce 1954 a 28. 2. 1955 byl oficiálně zaveden do výzbroje Sovětského letectva. Celkem bylo vyrobeno 34 letounů základní verze A.

Ačkoli se tedy zdálo, že Mjasiščev M-4 (kód NATO „Bison“) by mohl být hrozbou, konstruktéru V. M. Mjasiščevovi se nepodařilo splnit klíčový parametr, požadovaný dolet s pěti tunami nákladu na vzdálenost 12 000 km nebyl splněn, skutečný dolet byl pouze 9 800 km.²⁴

Přesto bylo rozhodnuto o zařazení letounu do výzbroje a pokračování v úpravách, jež pomohly ve verzi 3M díky novým úspornějším motorům (motory Mikulin AM-3 byly u verze 3M nahrazeny motory Dobrynin RD-7, resp. VD-7) zvýšit dolet na 12 000 km nebo až na 15 000 km, za předpokladu jednoho tankování za letu cestou k cíli a použití dvou přídatných nádrží.²⁵

Verze 3M (kód NATO „Bison-B“) poprvé vzlétla 27. března 1956, vyrobeno bylo 74 letounů.²⁶

---

²² Pro vývoj tohoto motoru využil Nikolaj D. Kuzněcov německé inženýry pod vedením Ferdinanda Brandnera, zavlčené do Sovětského svazu 22. října 1946 v rámci operace „Osoaviakhim“.

²³ GORDON, Jefim a Dmitriy KOMISSAROV a Vladimir RIGMANT. *Tupolev Tu-16 : Versatile Cold War Bomber*, s. 58.

²⁴ GORDON, Jefim a Dmitriy KOMISSAROV. *Myasishchev M-4 and 3M: The First Soviet Strategic Jet Bomber*, s. 40 a 232.

²⁵ *Ibid.*, s. 233.

²⁶ Označení NATO se poté ustálilo na „Bison-A“ pro verzi M-4 a „Bison-B“ pro verzi 3M, přičemž americké letectvo navíc užívalo označení „Type 37“ pro obě verze.

Proč tedy vyvolalo oficiální představení tohoto letounu znepokojení americké administrativy? Dominantním dálkovým bombardérem SAC byl v té době totiž již morálně zastarávající pístový Convair B-36 Peacemaker, jež měl být nahrazen proudovým bombardérem Boeing B-52 Stratofortress, který poprvé vzlétl v dubnu 1952, do výzbroje byl zaveden v červnu 1955 a první jednotka se stala operační až v březnu 1956.

Schopnost sovětského průmyslu vyvinout vlastní dálkový strategický proudový bombardér, zahájit domnělou sériovou výrobu a zavést ho do výzbroje prakticky ve stejnou dobu, kdy se teprve zahajovala výroba nových bombardérů Boeing B-52 Stratofortress, tak překvapila americkou administrativu, jež se následně obávala budoucího náskoku v počtu bombardérů, jež by mohli sověti využít k prvnímu úderu na území Spojených států.

Na tuto hrozbu reagovala pokynem k urychlení zahájení sériové produkce letadel Boeing B-52 Stratofortress a navyšování počtu objednaných kusů, v souladu se zájmy zbrojní lobby a veřejného mínění.

2 HLAVNÍ ČÁST

2.1 BOMBER GAP

2.1.1 Encyklopedická definice termínu "bomber gap"

Jako oficiální definici termínu jsem zvolil parafrázi z Encyclopedia of United States National Security:²⁷

„Bomber gap je v tomto případě definováno jako předpoklad sovětské převahy, který vznikl mylnou interpretací informací západních diplomatů o počtu a typu dálkových strategických letounů, jež se účastnily moskevské letecké přehlídky v roce 1954, kdy došlo k opakovaným přeletům těchto letadel, jež měly vyvolat dojem většího počtu vyrobených a do výzbroje zařazených letounů.

Na základě těchto informací došlo k tlaku americké veřejnosti a zbrojní lobby, jež sám americký prezident ke konci svého druhého období nazval „vojenskoprůmyslovým komplexem“ na americkou administrativu ohledně navýšení rozpočtu na strategické letecké síly k eliminaci této sovětské převahy, nicméně americký prezident D. D. Eisenhower nesdílel tyto obavy a rozhodl o ověření těchto zpravodajských informací.

---

²⁷ Nepřesné je zde datování události údajného opakovaného hromadného průletu na rok 1954.

Tyto snahy vedly ke zvýšení počtu narušení sovětského vzdušného prostoru průzkumnými prostředky a jejich selhání přispělo k vývoji průzkumného výškového letounu U-2.

Po následném vyvrácení existence „bomber gap“ tedy mohly finanční prostředky americké vlády směřovat do perspektivnějšího zbrojního odvětví mezikontinentálních balistických střel, jež byly, na rozdíl od dálkových strategických bombardérů, skutečnou prioritou sovětského zbrojního průmyslu.²⁸

2.1.2 První informace o nové hrozbě v roce 1954

V předchozí citaci termínu „bomber gap“ v Encyclopedia of United States National Security se průběh události s opakovanými přelety sice datuje na květen 1954, nicméně porovnáním s dalšími zdroji se domnívám, že jde o nepřesnost.

15. a 22. února 1954 byl nový typ sovětského bombardéru bez bližších podrobností poprvé zmíněn v časopise Aviation week, nicméně první oficiální prezentace letounu Mjasiščev M-4 („Bison“) proběhla 1. května 1954 na letecké přehlídce v rámci oslav Prvního máje v Moskvě, prozatím ale v počtu jednoho letounu. O rok později, během téhož leteckého dne, mělo dojít k události, jež přímo vyvolala krizi „bomber gap“, kdy měly pro oklamání západních diplomatů opakovaně přelétnout stejná letadla, nicméně informace kdy a jak přesně tato událost proběhla, jsou různé.

Dle zprávy NIE 11-7-55 byly zaznamenány průlety 13 letounů již v průběhu dubna 1955, během přípravy a nacvičování na leteckou přehlídku v rámci oslav Prvního máje 1. května 1955, jež se ale nakonec tento rok kvůli nepříznivému počasí nekonala.²⁹

Nicméně britský letecký přidělenec 28. dubna 1955 hlásil průlet pouze 10 těchto letounů, což byl skutečný počet vyrobených Mjasiščev M-4 („Bison“).³⁰ Tento rozdíl pouhých tří letounů tak pravděpodobně vedl k odlišnému odhadu reálných možností sovětského leteckého průmyslu a přímo přispěl k události „bomber gap“.

Jako oficiální počátek této události bývá ale označován další letecký den, Den sovětského letectva 3. července 1955, kdy mělo dojít k průletu celkem 28 letounů Mjasiščev M-4 („Bison“) ve dvou formacích po 10 a 18 letounech, k čemuž mělo dojít tak, že se k prvním deseti po prvním průletu připojilo dalších osm pro druhý průlet, nicméně tento průběh

²⁸ RICHARD J. SAMUELS. *Encyclopedia of United States National Security*, s. 83–84.

²⁹ NIE 11-7-55 — Soviet Gross Capabilities for Attacks on the U.S. and Key Overseas Installations and Forces Through 1 July 1958, s. 7.

³⁰ WELLS, L.B. The ‘bomber gap’: British intelligence and an American delusion, s. 974.

nelze spolehlivě potvrdit. Ve skutečnosti zaznamenali členové britského diplomatického sboru pouze 12 letadel, stejně tak jako členové sboru amerického.³¹

Při určení termínu této události, jež přímo vedla k „bomber gap“ se přikláním k verzi, kdy byly nepřesné počty letadel zaznamenány členy americké a britské ambasády již během nácvičku průletů ve formaci 28. dubna 1955 a během leteckého dne, jež proběhl 3. července 1955, došlo již jen k potvrzení tohoto omylu. Informace o opakovaném průletu stejných letadel se tedy jeví jako nevěrohodná.³²

2.1.3 Letecký průzkum nad Sovětským svazem v průběhu roku 1956

Letecký průzkum probíhal nad Sovětským svazem prakticky od počátku studené války v roce 1947. Zpočátku se sice dalo využít skutečnosti, že sověti nedokázali pokrýt celou svoji hranici radiolokátory, nicméně s postupem času se jejich schopnosti zlepšovaly a bylo stále obtížnější a nebezpečnější provádět tyto průzkumné lety s letouny s pístovým pohonem, pocházejícími z období druhé světové války.

Po sestřelení několika těchto průzkumných letadel začaly být od roku 1951 průzkumné lety prováděny letouny RB-36D, což byla průzkumná verze dálkového strategického bombardéru B-36 Peacemaker a od roku 1952 letouny RB-47E, což byla průzkumná verze středního proudového bombardéru Boeing B-47 Stratojet.³³

Nicméně poté, co byly do výzbroje sovětského letectva zavedeny letouny MiG-17 (kód NATO „Fresco“), staly se i tyto lety vysoce riskantními.³⁴

Jako reakci na hrozbu „bomber gap“ a na nátlak zástupců letectva, schválil D. D. Eisenhower v roce 1954 projekt „Aquatone“, což znamenalo pokračování vývoje průzkumného letounu schopného letu ve výšce kolem 21 kilometrů s dostatečným doletem, tedy s vlastnostmi, jež by umožnily provádět průzkumné lety nad Sovětským svazem mimo tehdejší dosah protivzdušné obrany, reprezentované proudovými stíhacími letouny první generace.

Společnost Lockheed Martin tímto úkolem pověřila své vývojové oddělení Lockheed Advanced Development Project, nazvané Skunčí dílny (Skunk works), přičemž již 1. srpna

---

³¹ WELLS, L.B. The ‘bomber gap’: British intelligence and an American delusion, s. 975–976.

³² Navíc je nesprávně uvedeno datum události a to 13. července 1955.

³³ Tyto lety se omezovaly na příhraniční oblasti na Dálném východě, v Arktidě či Sibiři, vnitrozemí Sovětského svazu nebylo tímto průzkumem pokryto.

³⁴ HABERMEHL Mike C. a Robert HOPKINS III. *Boeing B-47 Stratojet: Strategic Air Command's Transitional Bomber*, s. 136–137.

1955 proběhl první zkušební let letounu Lockheed U-2 Dragon Lady a již o rok později, 20. června 1956 se uskutečnil první průzkumný let nad zeměmi východního bloku, Polskem a Východním Německem.³⁵

Během deseti dnů, po které byly tyto průzkumné lety D. D. Eisenhowerem povoleny, jich bylo uskutečněno celkem osm. Problematiky „bomber gap“ se týkal čtvrtý a pátý let, mise 2013 dne 4. července 1956 a mise 2014 dne 5. července 1956, během nichž byly mimo jiné poprvé a naposledy pořízeny letecké snímky Moskvy, ale zejména pořízeny fotografie devíti základen sovětského dálkového letectva.³⁶

Nicméně úplné vyhodnocení pořízených snímků trvalo do konce září 1956, kdy byla s definitivní platností „bomber gap“ prohlášena za neexistující. Poté, co v listopadu 1956 začala CIA upravovat své predikce ohledně vývoje počtu bombardérů, se tyto nové informace setkaly s pochybnosti členů Kongresu, jelikož nebyly zveřejněny tajné průzkumné lety jako zdroje těchto informací, čímž obava z „bomber gap“ ještě nějakou dobu v těchto kruzích přetrvávala.³⁷

Jen pro úplnost lze zmínit projekt „Genetrix“, aktivně probíhající mezi 10. lednem a 6. únorem 1956, v jehož rámci bylo ze základen v Norsku, Skotsku, Německu a Turecku vypuštěno 516 stratosférických balonů s gondolami osazenými fotoaparáty s vysokým rozlišením.³⁸

Po přeletu území Sovětského svazu se jich v cílové oblasti v Tichém oceánu podařilo zachytit 44, z nichž 40 během přeletu Sovětského svazu pořídilo použitelné snímky.

Projekt byl sice po protestech sovětské strany předčasně po pouhých 27 dnech zastaven, nicméně i přes to, že na první pohled nesplnil očekávání, jeho přínos nebyl úplně bezvýznamný.

Pořízené kvalitní snímky rozsáhlých neobydlených oblastí Sovětského svazu umožnily, díky možnosti porovnání se snímky pořízenými při pozdějších průzkumných letech, odhalení změn a aktivit, zpravidla souvisejících s výstavbou nové vojenské infrastruktury.

Další neočekávaná výhoda se týkala ocelových lišt, jež sloužily k uchycení vybavení v gondole. Ty měly délku 91 cm, jež se náhodou shodovala s vlnovou délkou radiové

---

³⁵ PEDLOW G., D. WELZENBACH. *The Central Intelligence Agency and Overhead Reconnaissance: The U-2 and OXCART Programs, 1954–1974*, s. 100.

³⁶ *Ibid.*, s. 105.

³⁷ *Ibid.*, s. 111–112.

³⁸ *Ibid.*, s. 84–88.

frekvence užívané sovětskými radiolokátory včasného varování P-20 Periskop (kód NATO „Bar Lock“).

Po ozáření radarovými pulzy začala lišta rezonovat, což umožnilo lokalizovat dosud neznámé pozice sovětských radiolokátorů, přičemž tyto informace, spolu se získanými meteorologickými informacemi o větrném proudění ve stratosféře nad sovětským územím, posloužily při tvorbě letových plánů prvních průzkumných letů Lockheed U-2 o několik měsíců později.³⁹

2.1.4 Role zpravodajských služeb

Ačkoli zdaleka nejvýznamnější role v krizi „bomber gap“ připadla americké Ústřední zpravodajské službě (Central Intelligence Agency, CIA), důležitou roli sehrály nicméně i zpravodajské agentury Spojeného království, prostřednictvím Spojeného výboru výzvědných služeb (Joint Intelligence Committee, JIC).

Již zde je možné vysledovat další možnou příčinu vzniku „bomber gap“. Přestože totiž zpravodajské služby obou zemí podávaly svým centrálám stejná data a informace, jejich odlišná interpretace umožnila britské vládě správné vyhodnocení reálných sovětských hrozeb, zatímco odlišná interpretace vedla americkou administrativu k nepřesnému nadhodnocení jak hrozby ohledně konkrétního počtu letadel, tak predikci jejich výroby a v neposlední řadě i odlišného způsobu jejich nasazení.

Toto vedlo k trvalému pocitu reálného ohrožení území Spojených států amerických sovětskými bombardéry všech tříd, nadhodnocení jejich počtu a přecenění schopností sovětského leteckého průmyslu.

Pokud některé informace neodpovídaly tomuto scénáři, byly interpretovány způsobem, umožňujícím po svém zveřejnění v rámci pravidelných zpráv NIE (National Intelligence Estimates) udržovat nadále tento stav ohrožení, vedoucí k přetrvávání iluze existující „bomber gap“.

Prvním odlišnou interpretací se stal počet letounů, účastnících se jednak nácviku dne 28. dubna 1955 a následně leteckého dne 3. července 1955. Zatímco obě agentury ze svých ambasád získaly mírně se lišící informace o počtu letounů Mjasiščev M-4 („Bison“), rozdíl

---

³⁹ Tento projekt však neplánovaně přinesl prospěch i sovětské straně, jelikož se podařilo z několika sestřelených či ztroskotavších balónových gondol získat dosud neexponovaný film, odolný kvůli pobytu balonu ve stratosféře vůči výkyvům teplot a radiaci. Byl použit pro misi Luna 3, jež 7. října 1959 na tento „ukořistěný“ film pořídila první snímky odvrácené strany Měsíce.

v počtu pouhých tří bombardérů, v krátkodobém výhledu nepatrný, vedl v horizontu dlouhodobém již k markantním rozdílům v odhadech výrobních kapacit sovětského leteckého průmyslu.

Tak mohla americká administrativa ve zprávě NIE 11-7-55 z 23. června 1955 dostat informace, kdy došlo k odhadu síly sovětského dálkového letectva v polovině roku 1958 na 350 letounů Mjasiščev M-4 („Bison“) a 250 Tupolev Tu-95 („Bear“).⁴⁰

Příští rok ve zprávě NIE 11-56 z 6. března 1956 byl odhad počtu sovětských bombardérů v polovině roku 1959 zvýšen na 400 letounů Mjasiščev M-4 („Bison“) a 300 letounů Tupolev Tu-95 („Bear“), zatímco britský JIC odhadl počet na 600 kusů letounů obou typů.⁴¹

2. srpna 1956 již byl ve zprávě NIE 11-4-56 odhadován početní stav sovětských dálkových bombardérů v polovině roku 1960 na 500 letounů Mjasiščev M-4 („Bison“) a 300 letounů Tupolev Tu-95 („Bear“), kromě dalších 700 letounů Tupolev Tu-16 („Badger“).

V této zprávě je již zmíněn aktuální odhadovaný počet letounů na 35 Mjasiščev M-4 („Bison“) a 30 Tupolev Tu-95 („Bear“) a obsahuje též tvrzení, že jejich zavádění do výzbroje probíhá pomaleji, než bylo odhadováno v předchozích zprávách.⁴²

Ve skutečnosti disponovali sověti v roce 1960 pouze 116 letouny Mjasiščev M-4 („Bison“) a Mjasiščev 3M („Bison II“) a 85 letouny Tupolev Tu-95 („Bear“).⁴³

Druhou odlišnou interpretací se stala klasifikace bombardéru Tupolev Tu-16 („Badger“), jež se v roce 1955 nacházel ve výzbroji v počtu 300 kusů, kdy jej britský JIB správně identifikoval, vzhledem k jeho technickým parametrům, jako bombardér pro evropské bojiště.⁴⁴

Americká zpravodajská služba, ač si vědoma jeho klasifikace jako středního strategického bombardéru, ho spolu s obstarožními letouny Tupolev Tu-4 („Bull“) přiřadila k oběma dálkovým těžkým bombardérům Tupolev Tu-95 („Bear“) a Mjasiščev M-4 („Bison“) jako hrozbu pro cíle na celém kontinentálním území Spojených států amerických, ačkoli ani jeden typ nedisponoval dostatečným doletem. Jak se toto podařilo?

⁴⁰ NIE 11-7-55 — Soviet Gross Capabilities for Attacks on the U.S. and Key Overseas Installations and Forces Through 1 July 1958, s. 4.

⁴¹ NIE 11-56 — Soviet Gross Capabilities for Attack on the U.S. and Key Overseas Installations and Forces Through Mid-1959, s. 3.

⁴² NIE 11-4-56 — Soviet Capabilities and Probable Courses of Action Through 1961, s. 4, s. 36–37.

⁴³ WELLS, L.B. The ‘bomber gap’: British intelligence and an American delusion, s. 977.

⁴⁴ Ibid., 970–972.

Jelikož letoun Tupolev Tu-16 („Badger“) pro naplnění této hrozby nesplňoval technické parametry, zejména dolet, došlo k úpravě parametrů a na základě neopodstatněného předpokladu o úmyslech a schopnostech sovětské strany, byly vypracovány scénáře nasazení těchto letounů v rámci mise bez návratu.⁴⁵

Sověti se sice skutečně pokoušeli o zvýšení doletu, jež by jim umožnil dosáhnout území Spojených států, ale nikoli formou plánování misí bez návratu. Pokusy o pokrytí celého území Severní Ameriky spočívaly v úpravách stávajících předsunutých leteckých základen v arktických oblastech na severu Sovětského svazu a na Dálném východě pro celoroční provoz strategických bombardérů, nicméně po prvních pokusech v roce 1956 byly tyto snahy o rok později, v roce 1957, definitivně opuštěny z důvodu obtíží při udržení letecké techniky v nepříznivých povětrnostních podmínkách v bojeschopném stavu.⁴⁶

Předsunuté základny v arktických oblastech však nadále hrály důležitou roli.⁴⁷ Tyto aktivity vedly zpravodajské služby k úvahám o relevantnosti jejich využití při prvním úderu, a tedy se s nimi v jejich pravidelných zprávách počítalo jako s faktem, na což poukazuje S. M. Maloney.⁴⁸

Třetí nepřesnou interpretací, jež umožnila udržení této hrozby, se staly sovětské pokusy o zvýšení doletu pomocí doplňování paliva za letu z leteckých tankerů. I přes to, že tyto snahy probíhaly a nakonec se podařilo letecké tankery zavést do výzbroje, počet nasazených bombardérů by byl limitován omezeným počtem těchto leteckých tankerů, jichž nikdy nebylo více než 25, přičemž ale dle NIE 11-4-56 se v letech 1960 až 1962 předpokládala schopnost nasazení 350 až 400 letounů v roli tankerů.⁴⁹

Nicméně zpravodajští analytici vyhodnotili tyto pokusy a snahy jako úspěšné a jejich predikce pro roky 1958, 1959 a 1960 stále obsahovaly hrozbu masivního sovětského leteckého jaderného úderu za pomoci bombardérů Tupolev Tu-16 („Badger“), Tupolev Tu-95 („Bear“) a Mjasiščev M-4 („Bison“) z těchto arktických leteckých základen v rámci jednosměrných misí bez návratu, případně s jedním tankováním za letu.⁵⁰

V tomto období se ale Sovětský svaz začal odvracet od perspektivy dopravy jaderných

⁴⁵ NIE 11-7-55 — Soviet Gross Capabilities for Attacks on the U.S. and Key Overseas Installations and Forces Through 1 July 1958, s. 4.

⁴⁶ Ibid., s. 3–4.

⁴⁷ GORDON, Jefim. *Sovětské strategické letectvo v době studené války*, s. 75–82.

⁴⁸ MALONEY, Sean M. *Emergency war plan: the American doomsday machine, 1945-1960*, s. 194–195.

⁴⁹ NIE 11-4-56 — Soviet Capabilities and Probable Courses of Action Through 1961, s. 38.

⁵⁰ Soviet Gross Capabilities for Attacks on the US from the Chukotski area, with Tupolev Tu-16 (BADGER Type 39), Improved BADGER, and Myasishchev M-4 (BISON Type 37) [obrázek].

bomb na cíl dálkovými strategickými bombardéry ve prospěch nového způsobu dopravy, pomocí mezikontinentálních balistických raket. Dalšímu rozvoji schopností dálkového letectva tak již nebyla věnována taková pozornost, na rozdíl od předpokladů amerických analytiků.

2.1.5 Politická ekonomie a vojenskoprůmyslový komplex

Termín politická ekonomie jsem převzal z *Critical Geopolitics and the 1950s Bomber Gap*, v níž se autor J. Mercille okrajově zabývá „bomber gap“.

Z této práce jsou relevantní informace o vazbách dvou demokratických senátorů, jimiž byli Stuart Symmington za stát Missouri a Henry Jackson za stát Washington, využívajících „bomber gap“ k útokům na republikánskou administrativu D. D. Eisenhowera ve volebním roce, ve snaze o navýšení rozpočtu směřujícího do leteckého průmyslu, kdy je zde naznačena jejich další motivace v udržení víry v „bomber gap“.

Henry Jackson, ovlivňující diskusi o „bomber gap“ z pozice člena senátního podvýboru pro letecké síly, měl zájem na navýšení tohoto rozpočtu, z důvodu umístění leteckých závodů společnosti Boeing ve státě Washington, kdy rozšiřování výroby vedlo k vyšší zaměstnanosti v jeho domovském státě.

Naopak Stuart Symmington, jež zastával v letech 1947 až 1950 pozici ministra leteckých sil, před touto funkcí od roku 1938 působil na vedoucí pozici společnosti úzce spjaté s leteckým průmyslem, Emerson Electrical Manufacturing Company, takže udržování víry v „bomber gap“ bylo v zájmu těchto politiků, jakožto i zástupců letectva, jež tímto posílilo svoji roli na úkor ostatních složek ozbrojených sil.⁵¹

Snadno by se dalo tedy podlehnout dojmu, že nebýt zájmu ze strany politické a průmyslové lobby navázané na demokraty na navyšování obranného rozpočtu na vyšší počet bombardérů Boeing B-52 Stratofortress k dohnání této údajné mezery a veřejné diskuse vyvolané informováním o této hrozbě jak v médiích tak v odborných periodících, mohla být krize „bomber gap“ jen další z polozapomenutých a opomíjených kauz týkajících se vojenskoprůmyslového komplexu.

---

⁵¹ MERCILLE, Julien. *Critical Geopolitics and the 1950s Bomber Gap*, s. 511–512.

2.2 MAĎARSKÉ POVSTÁNÍ 23. 10. 1956 – 11. 11. 1956

2.2.1 Střední a východní Evropa, cesta k Maďarskému povstání (1953–1956)

V Maďarsku byly v roce 1953, v reakci na události v Československu a Německé demokratické republice, na nátlak sovětů prosazeny mocenské změny, kdy byl odstaven od moci Mátyás Rákosi a na jeho místo premiéra Rady ministrů dosazen Imre Nagy. Ačkoli I. Nagy zahájil některé reformní kroky, M. Rákosi, jež stále zastával pozici generálního tajemníka Maďarské strany pracujících, jeho snahy sabotoval.

Poté, co o dva roky později v rámci vnitropolitického mocenského boje došlo k oslabení vlivu G. M. Malenkova, využil M. Rákosi situace, obvinil I. Nagye z revisionismu a dosáhl 18. dubna 1955 jeho odvolání z pozice premiéra a vyloučení ze strany.

Nicméně tomuto odvolání již předcházela 28. března 1956 rehabilitace László Rajka a jeho řádný pohřeb 6. října 1956, který se stal prvním větším symbolickým protestem proti režimu. Mezitím došlo 18. července 1956 z iniciativy sovětské strany, ve snaze o uklidnění situace, k odstranění M. Rákosiho z funkce generálního tajemníka a k jeho odeslání do Sovětského svazu.⁵²

2.2.2 Sovětské hrozby vs. reálné kroky

Maďarské povstání přímo navazovalo na polské události, jelikož začalo 23. října 1956 jako demonstrace na podporu tamějších společenských změn, jež přerostla v celonárodní protesty proti autoritářské vládě a touze po politických a ekonomických reformách.

Po násilnostech, jež proběhly během této demonstrace, byl ve snaze o zklidnění situace 24. října 1956 opět jmenován premiérem I. Nagy. Ačkoli zpočátku vedl jednání se sovětskou stranou ohledně požadavků na odchod sovětských okupačních vojsk, jež skutečně po prvních střetech 29. října 1956 opustila Budapešť, v tuto chvíli se již I. Nagy vymkl kontrole a svými proklamacemi, zejména vystoupením Maďarska z Varšavské smlouvy a vyhlášením neutrality, zašel za hranici ústupků, jež byla sovětská strana ochotna akceptovat. Navzdory pokusu Anastáze I. Mikojana o smírný přístup, jež později vedl ke vzniku konceptu tzv. Mikojanovy doktríny, rozhodl ústřední výbor KSSS již 23. října 1956 o ozbrojené intervenci.⁵³

⁵² VYKOUKAL, Jiří. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, s. 355–361.

⁵³ BÉKÉS, Csaba. *Studená válka, détente a sovětský blok. Vývoj koordinace zahraniční politiky v sovětském*

Ačkoli v první vlně tohoto střetu tedy sice došlo ke stažení sovětských vojsk z Budapešti, již 4. listopadu 1954, po odsouhlasení intervence ostatními zástupci zemí východního bloku, zahájila Sovětská armáda organizovaný útok a povstání během několika dní potlačila, přičemž poslední povstalci se vzdali 11. listopadu 1956.

Sověty dosazená vláda pod vedení J. Kádára poté stabilizovala a upevnila prosovětský režim, I. Nagy, Miklós Gimes a Pál Maléter byli popraveni 16. června 1958.⁵⁴

Sovětské vnímání maďarského povstání a reakce na něj se vyvíjelo v přímé souvislosti se situací v Polsku a se změnami v politice vůči sovětským satelitům, což spolu s probíhající vlnou destalinizace vedlo ke snaze sovětského vedení stabilizovat tyto režimy zmírněním těch největších excesů předešlého období stalinismu a nahrazením zdiskreditovaných stranických vůdců novými, reformními.

Tento model se plně osvědčil v Polsku, nicméně v Maďarsku se ho díky okolnostem zapojení sovětské okupační armády do potlačování nepokojů a díky vzneseným požadavkům, jež nebylo možné akceptovat, nepodařilo zopakovat.

Ačkoli tedy sověti taktizovali a v různých obdobích povstání byli ochotni víceméně akceptovat vládu I. Nagye a jednat o podmínkách pobytu sovětských okupačních vojsk a o některých jeho reformních krocích, o několik dní později, i díky avizovanému vystoupení Maďarska z Varšavské smlouvy, nezůstal pro vyjednávání prostor a vůle.

V případě Maďarska tak byly sovětské hrozby vojenského potlačení povstání splněny, byť do poslední chvíle většina maďarské veřejnosti věřila ve vojenský zásah a podporu Spojených států amerických.

2.2.3 Americké hrozby vs. reálné kroky

Zásadní změnou v americké zahraniční politice vůči sovětským satelitům se stal dokument (National Security Council Report) NSC 5608/1, přijatý 18. července 1956.⁵⁵

Ačkoli americká administrativa oficiálně nadále pokračovala v rétorice politiky zatlačování (rollback) a osvobození východoevropských satelitů od sovětské nadvlády, zdá se, že zde ve skutečnosti nebyl absolutní zájem na okamžitým radikálním protisovětským povstáním.

---

bloku (1953-1975). *Soudobé dějiny*, s. 60–62.

⁵⁴ BÉKÉS, Csaba, János RAINER a Pál GERMUSKA. Maďarská revoluce 1956. *Soudobé dějiny*, s. 455–463.

⁵⁵ BÉKÉS, Csaba. Studená válka, détente a sovětský blok. Vývoj koordinace zahraniční politiky v sovětském bloku (1953-1975). *Soudobé dějiny* 59–60.

Skutečné úsilí se ubíralo směrem, kdy se pomocí tajných služeb, zahraničního vysílání a diplomacie měly udržovat režimy a společnost ve východoevropských satelitech v napětí a nestabilitě, jež by postupem času v dlouhodobém horizontu vedly k erozi moci a pádům zdejších diktatur.

K těmto politickým okolnostem se však během maďarského povstání přidaly i čistě technické aspekty. Nejvýznamnějším negativním signálem, neplánovaně přispívajícím ke zdání nezájmu Spojených států amerických o dění v Maďarsku, se stalo personální oslabení amerického diplomatického zastoupení v Budapešti, resp. absence nově jmenovaného velvyslance Edwina Wailesse, jež se teprve přesouval ze svého působiště v Jihoafrické republice oklikou přes Spojené státy americké, kde se navíc rozhodl strávit dva týdny dovolené a do úřadu tak dorazil až 2. listopadu 1956.⁵⁶

Dalšími faktory byla problematika komunikace diplomatického zastoupení s ústředím ve Washingtonu, která probíhala přes pevné telegrafní a telefonní vedení, jež však bylo po vypuknutí nepokojů přerušeno, a nedostatek zaměstnanců, schopných hovořit plynule maďarsky, čímž byla omezena možnost získání relevantních informací od místních obyvatel a tím ovlivněna kvalita informací, dodávaných před a v průběhu povstání americké administrativě.⁵⁷

Na závěr, 27. října 1956 navíc ve svém projevu deklaroval ministr zahraničí John F. Dulles postoj americké administrativy, v případě, pokud by Maďarsko nebo jiný stát v sovětské zájmové sféře získal v budoucnu nezávislost, by ho nepovažovala za stát vhodný k vojenské spolupráci, jež by zpochybnila sovětskou zájmovou sféru, čímž došlo prakticky k opuštění politiky zatlačování a uznání sovětské dominance ve střední a východní Evropě.⁵⁸

2.3 SUEZSKÁ KRIZE 29. 10. 1956 – 7. 11. 1956

2.3.1 Blízký východ, cesta k Suezské krizi (1952–1956)

V poválečném období došlo v oblasti Blízkého východu k mocenským změnám, během nichž došlo k oslabení pozic Velké Británie. Její místo poté zaujaly Spojené státy

---

⁵⁶ LANDA, D. Ronald. *The 1956 Hungarian Revolution: A Fresh Look at the U.S. Response*, s. 16–18.

⁵⁷ *Ibid.*, s. 16–18.

⁵⁸ BÉKÉŠ, Csaba, János RAINER a Pál GERMUSKA. Maďarská revoluce 1956. *Soudobé dějiny*, s. 465–466.

americké, pro něž se Blízký východ brzy stal další oblastí, kde bylo třeba zabránit šíření komunismu.

Nejdříve proběhlo stažení britských jednotek z celého území Egyptského království do oblasti Suezského průplavu. Následné vypovězení britsko-egyptské spojenecké smlouvy Egyptem v říjnu 1951 však učinilo další pobyt britských jednotek v oblasti průplavu nelegálním a v oblasti se následně rozhořela záškodnická válka.

Po převratu v červenci 1952 se k moci dostalo s tichým souhlasem americké administrativy hnutí Svobodných důstojníků, došlo k vyhlášení Egyptské arabské republiky a po bezvýsledných jednáních a další vlně násilí bylo přijato rozhodnutí o stažení britských sil do Jordánska a Iráku.

Avšak poté, co v červenci 1956 vydal prezident G. Násir z ekonomických důvodů příkaz k obsazení Suezského průplavu a vyhlásil jeho znárodnění, politická reprezentace poníženého britského impéria hledala možnosti jak tentokrok zvrátit. Nalezli shodu s Francií a Izraelem, který, po rychlé válce v roce 1948, čelil vzrůstajícímu tlaku ze strany arabských sousedních zemí a zejména příhraničním nájezdům z egyptského vnitrozemí.

Egypt navíc Izrael přímo ohrožoval ekonomicky, uzavřením Suezského průplavu a blokádou Tiránské úžiny znemožnil plavbu izraelských obchodních plavidel.

Francii zase vadily Násirovy ambice v Alžíru, kde podporoval místní protifrancouzské povstalce. Tato trojice států naplánovala konflikt, na jehož konci mělo být obsazení Suezského průplavu a pád G. Násira spojený se změnou politického režimu v Egyptě.

Sovětský svaz a Spojené státy americké se naopak snažily vlomit do pozic dosud obsazených Velkou Británií a dalšími koloniálními mocnostmi, a spatřovaly v podpoře režimu G. Násira naopak příležitost k proniknutí do tohoto strategicky důležitého regionu.

Násirovi se v tomto období podařilo využít projektu Asuánské přehradní nádrže a vmanipulovat tak obě velmoci do soupeření o jeho přízeň ve snaze o získání půjčky na tento projekt.

Zároveň začal modernizovat egyptskou armádu a obrátil se s žádostí o zbrojní dodávky jak na Spojené státy, tak na Sovětský svaz. Po odmítnutí americkou administrativou byly v roce 1955, zprostředkovaně přes Československo, zahájeny dodávky sovětských zbraní. Paradoxně toto vyzbrojování egyptské armády moderními zbraněmi přesvědčilo Izrael o

nutnosti preventivního úderu.⁵⁹

2.3.2 Sovětské hrozby vs. reálné kroky

Sovětská přítomnost v oblasti Blízkého východu byla nejvíce patrná při pohledu na novou výzbroj dodanou Egyptským ozbrojeným silám prostřednictvím Československa, jež Egyptu umožnila během necelého roku kvalitativní a kvantitativní posun a upevnění pozice vojenského hegemona v regionu.

Poskytnutá výzbroj zahrnovala moderní leteckou techniku, včetně proudových bombardérů Iljušin Il-28 (kód NATO „Beagle“) a stíhacích MiG-15 (kód NATO „Fagot“) a u tankových jednotek pak samohybná děla SU-100 a tanky T-34 a IS-3. Problém byl ale v rychlosti přezbrojení, jelikož se dosud nepodařilo plně vyškolit a vycvičit egyptské obsluhy pro tuto moderní výzbroj.⁶⁰

V tomto stavu nedokončeného přezbrojování došlo k zahájení izraelských bojových operací na Sinajském poloostrově, poté i k zapojení ozbrojených sil Velké Británie a Francie.

Po neúspěšných obranných bojích egyptské armády proti izraelskému útoku a následném zahájení anglofrancouzských výsadek, kdy došlo téměř ke kolapsu egyptských sil, sovětská diplomacie formálně vyzvala 31. října 1956 v rámci OSN k zastavení agrese.

Změna v rétorice ale nastala již 5. listopadu 1956, kdy byl diplomatickou nótou premiérům Francie a Velké Británie sdělen úmysl Sovětského svazu uskutečnit raketový útok na jejich území, pokud nedojde k přerušení bojů, a stejný den byla sdělena D. D. Eisenhowerovi nabídka společné „policejní“ akce amerických a sovětských vojsk pod záštitou OSN proti útočníkům na obranu Egypta.

Po striktním odmítnutí obou nót následovala 10. listopadu poslední, jež avizovala v případě, pokud nedojde ke stažení francouzských a britských invazních sil, vyslání sovětských dobrovolníků do Egypta.

Ani tato hrozba však nebyla splněna, jelikož na základě nátlaku Spojených států Francie a Velká Británie operaci ukončily.

Západní diplomaté nebrali žádné ze sovětských hrozeb příliš vážně, zejména díky vědomí

---

⁵⁹ WANNER, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*, s. 159–160.

⁶⁰ WANNER, Jan. *Egyptská karta v sovětské politice v roce 1956. Soudobé dějiny*, s. 492–494.

vlastní převahy v atomových zbraních, jež by umožnily na jakýkoli sovětský atomový raketový úder odpovědět ničujícím protiúderem, neporovnatelně silnějším. Jediný sovětský raketový nosič, R-5 Poběda (označení NATO „SS-3 Shyster“), schopný dosáhnout těchto cílů se sice nacházel v té době ve výzbroji, nicméně tato první generace nosičů nebyla příliš spolehlivá a přesná.⁶¹

Ač tedy na první pohled sověti na poli mezinárodní diplomacie neuspěli, díky přežití režimu G. Násira a následným dodávkám zbraní, jež nahradily utržené ztráty a ekonomickou spoluprací, se podařilo Sovětskému svazu proniknout do oblasti Blízkého východu a setrvat zde následující dvě dekády a vytvořit tak z Egypta vstupní bránu do Afriky.

2.3.3 Americké hrozby vs. reálné kroky

Spojené státy se zapojily do mezinárodního nátlaku proti Francii a Velké Británii ze zcela odlišných důvodů, z celkem oprávněných obav oslabení pozic na Blízkém východě mezi arabskými státy a ztráty jejich sympatií k západnímu demokratickému světu, k němuž by došlo, pokud by podpořily zásah obou bývalých místních koloniálních mocností.

Ačkoli americká administrativa podporovala dekolonizační hnutí, zároveň musela čelit sovětským snahám o získání a upevňování vlastních pozic v rozvojovém třetím světě, k čemuž docházelo nejen navazováním diplomatických a obchodních vztahů ale zejména realizací zbrojních kontraktů, jež umožňovaly místním vůdcům upevnění jejich vlastní moci.

Sovětský svaz tak na rozdíl od Spojených států, jež jim kladly různé omezující podmínky, přistupoval k zemím třetího světa velkoryseji, zároveň se ve většině případů podařilo vyvolat vlnu sympatií se sovětskými ekonomickými úspěchy při rychlé modernizaci zemí v meziválečném a poválečném období, čehož dokázala sovětská propaganda plně využít.

Ačkoli tedy Francie a Velká Británie sdílely členství ve stejné organizaci, NATO, nemohly se v tomto ohledu spoléhat na podporu dalšího člena organizace, Spojených států amerických.

I to byl jeden z důvodů, jež vedl ve spolupráci s Izraelem k rozhodnutí zahájit útok proti Egyptu během týdne amerických prezidentských voleb, což mělo vést k vítěznému zakončení útoku, dříve než americká administrativa v čele s americkým prezidentem

---

⁶¹ WANNER, Jan. Egyptská karta v sovětské politice v roce 1956, s. 495–497.

adekvátně zareaguje.⁶²

Nicméně reakce byla pohotová, a ač nebyla vojenského, ale ekonomického rázu, Spojené státy dokázaly vnutit svou vůli oběma svým spojencům. Poté co na podporu svých požadavků k ukončení agrese zahájily devalvaci libry šterlinků, jejíž množství vlastnily v rámci svých devizových rezerv, které začaly uvolňovat, zároveň využily svého vlivu u Mezinárodního měnového fondu (MMF), kde došlo k zamítnutí žádostí o další půjčky britské vládě. Tento tlak vedl již po několika dnech k ukončení intervence a zahájení jednání o podmínkách příměří.⁶³

Americká administrativa tak aktivně působila zdánlivě převážně směrem k Velké Británii a Francii, zatímco směrem k Sovětskému svazu lze spíše hovořit o diplomatické pasivitě, projevující se odmítáním sovětských ultimát a návrhů, nicméně jako součást americké reakce na sovětské hrozby jaderného úderu, se na konci listopadu konalo rozsáhlé cvičení SAC nad Kanadským územím.⁶⁴

Závěr

Na základě zhodnocení vybraných pramenů a sekundární literatury jsem dospěl k závěru omezeného vlivu krize „bomber gap“ na americkou administrativu v listopadu 1956, v období kdy probíhaly dvě dosud nejvážnější krize mezinárodního rozsahu, Maďarské povstání a Suezská krize.

Na druhou stranu tyto události probíhaly na pozadí skutečné víry v existenci „bomber gap“, kdy všechny zpravodajské zdroje, jež měl v danou chvíli k dispozici americký prezident D. D. Eisenhower, stále potvrzovaly existenci „bomber gap“ a predikce produkce sovětských strategických bombardérů pokračovala dále se vzestupným trendem. Ačkoli tedy první průzkumné lety nového letounu Lockheed U-2 Dragon Lady, primárně určené k potvrzení nebo vyvrácení „bomber gap“, byly uskutečněny již v červenci 1956, k vyhodnocení získaných snímků došlo v listopadu 1956 a ke skutečnému formálnímu vyvrácení „bomber gap“ došlo až o rok později, kdy byly leteckým průzkumem pokryty všechny sovětské letecké základny, a tato hrozba tak mohla být oficiálně označena za neexistující.

---

⁶² WANNER, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*, s. 302–303.

⁶³ *Ibid.*, s. 448.

⁶⁴ Operace „Roadblock“ se ve dnech 29. a 30. listopadu 1956 účastnilo v jeden okamžik 72 bombardérů Boeing B-47 Stratojet, z nichž přibližně polovina nesla na palubě neúplně jaderné bomby. Druhý den cvičení došlo k nehodě letounu B-47E 52-3360 s těmito komponenty na palubě.

Hypotéza, že tato vnímaná slabost měla vliv na reakci v případě Maďarského povstání a Suezské krize, se tedy nepotvrdila a zdá se neplatná, jelikož odlišné než očekávané reakce souvisí spíše se změnami v americké zahraniční politice vůči hrozbě šíření komunismu, jejíž součástí se stalo akceptování sovětských pozic ve východní Evropě a naopak snaha o zadržení šíření sovětského vlivu v oblastech třetího světa.

Jelikož se sověti nově zaměřili právě na oblast třetího světa, donedávna pod koloniální správou západoevropských zemí, v naprosté většině amerických spojenců v NATO, jevila se logickou snaha Spojených států o politiku smířlivou vůči těmto zemím, s dosud čerstvými zkušenostmi s koloniální správou, ve snaze snížit šance na úspěšné posílení sovětského vlivu v těchto zemích.

Nicméně ukázkovým příkladem, kdy se tento krok Spojených států minul účinkem, se stal Egypt, který se přesto stal odběratelem sovětských zbraní i přes postoj Spojených států, kdy se v úsilí o udržení svého vlivu mezi arabskými zeměmi rozhodly nepodpořit Francii a Velkou Británii v pokusu o svržení egyptského režimu a odstranění G. Násira.

Taktéž v případě Maďarska, i přes rétoriku a propagandu o zatlačování Sovětského svazu a komunismu z jím obsazených pozic, jež v tomto ohledu vyvíjely i instituce, ne vždy koordinované s americkou administrativou, byl případný vojenský zásah vnímán jako nežádoucí, s ohledem na celkovou změnu politiky a rezignaci na oblasti východní Evropy.

Snaha Spojených států se nově zaměřila na zabránění šíření sovětského vlivu v oblastech pro americkou zahraniční politiku důležitějších. V tuto chvíli nebylo únosné vyvolat kvůli ztracené maďarské věci byť i jen teoretickou hrozbu mezinárodního konfliktu, jenž by mohl znamenat přímou vojenskou intervenci Sovětského svazu na Blízkém východě případně konflikt s NATO na evropské půdě.

Zdánlivá převaha Sovětského svazu ve strategických bombardérech „bomber gap“ tedy neměla přímý vliv na rozhodování amerického prezidenta D. D. Eisenhowera v případě obou těchto dvou krizí, nicméně měla stále vliv na strategické plánování, vyzbrojování a nasazení SAC v případě vypuknutí jaderného konfliktu se Sovětským svazem.

Summary

Krise „bomber gap“ není příliš známá v obecném povědomí o studené válce. Navíc obecně přijímaný a z mého pohledu zjednodušený průběh vzniku „bomber gap“ lze s použitím relevantních zdrojů zpochybnit, a stejné je to i datací události, s níž se zachází též velmi volně.

Pokud došlo ke zpochybnění průběhu této události, je nutné hledat příčinu „bomber gap“ i v jiné, než obecně přijímané rovině, odvolávající se na pozorování během letecké přehlídky.

Někteří autoři tak nabízejí vysvětlení „bomber gap“ jak z pohledu politickoekonomického, tak z hlediska lidského faktoru v tajných službách.

Druhý pohled na „bomber gap“ se týká obou krizí probíhajících v závěru roku 1956, Suezské krize a Maďarského povstání. Ačkoli by se zdálo, že strategické letectvo a jaderné bomby budou klíčovým faktorem a budou hrát důležitější roli při řešení obou krizí, kdy došlo nepřímo ke střetu obou strategií a doktrín obou velmocí, doktríny osvobození východní Evropy od komunismu a sovětské doktríny o pronikání do zemí Třetího světa.

Strategické letectvo zde na první pohled hrálo podružnou roli, kapacity obou zemí na jaderný úder nebyly v té době ještě dostačující a vzájemná odstrašující síla zde zabránila přímému střetu obou velmocí. Obě krize tak z hlediska vzájemného vztahu velmocí probíhaly v diplomatické rovině.

Summary

The "bomber gap" crisis is not well known in the general Cold War consciousness. In addition, the generally accepted and, from my point of view, simplified course of the formation of the "bomber gap" can be questioned using relevant sources, and the same is true of the dating event, which is also treated very loosely. If the course of this event was questioned, it is necessary to look for the cause of the "bomber gap" in a different, than generally accepted plane, referring to the observation during the air show. Some authors thus offer an explanation of the "bomber gap" both from the point of view of political economy and from the point of view of the human factor in the secret services. The second view of the "bomber gap" concerns both crises taking place at the end of 1956, the Suez Crisis and the Hungarian Uprising. Although it would seem that strategic air power and nuclear bombs will be a key factor and play a more important role in solving both crises, where both strategies and doctrines of the two great powers, the doctrine of the liberation of Eastern Europe from communism and the Soviet doctrine of penetration into the countries of the Third, indirectly clashed world. At first glance, the strategic air force here played a secondary role, the capacities of both countries for a nuclear strike were not yet sufficient at the time, and the mutual deterrent force prevented a direct clash between the two superpowers. Both crises thus took place on a diplomatic level from the point of view of the mutual relationship between the great powers.

Použitá literatura a prameny

BÉKÉS, Csaba, János RAINER a Pál GERMUSKA. Maďarská revoluce 1956. *Soudobé dějiny* [online]. 1996 [cit. 3.1.2023]. Dostupné z:

http://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/sd_4_1996.pdf

BÉKÉS, Csaba. Studená válka, détente a sovětský blok. Vývoj koordinace zahraniční politiky v sovětském bloku (1953-1975). *Soudobé dějiny* [online]. 2011 [cit. 3.1.2023]

Dostupné z: <https://sd.usd.cas.cz/contents/sod/2011/01.pdf>

CAMPBELL J. H. *B-36 Peacemaker: The Big Stick of Strategic Air Command*.

Electrikbooks, 2021. ISBN 9781737498209.

Coverage of U. S. S. R. by B-29s and B-36s [obrázek]. 1945. In: "A Strategic Chart of Certain Russian and Manchurian Urban Areas [Project No. 2532]," (30 August 1945), Correspondence ("Top Secret") of the Manhattan Engineer District, 1942-1946, microfilm publication M1109 (Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1980), Roll 1, Target 4, Folder 3, "Stockpile, Storage, and Military Characteristics."

[online]. [Cit. 3.1.2023]. Dostupné z:

<https://blog.nuclearsecrecy.com/wp-content/uploads/2012/04/August-1945-Coverage-of-USSR-by-B-29s-and-B-36s.jpg>

GORDON, Jefim. *Sovětské strategické letectvo v době studené války*. Praha: Naše vojsko, 2013. ISBN 978-80-206-1346-2.

GORDON, Jefim a Dmitriy KOMISSAROV. *Myasishchev M-4 and 3M: The First Soviet Strategic Jet Bomber*. Schiffer Publishing, Ltd., 2021. ISBN 978-0764361821.

GORDON, Jefim a Dmitriy KOMISSAROV a Vladimir RIGMANT. *Tupolev Tu-16 : Versatile Cold War Bomber*. Schiffer Publishing, Ltd., 2021. ISBN 9780764354182.

HABERMEHL Mike C. a Robert HOPKINS III. *Boeing B-47 Stratojet: Strategic Air Command's Transitional Bomber*. Crecy Publishing, Ltd., 2018. ISBN 978-1910809082.

JACKSON, Robert. *Letecká válka nad Koreou 1950-1953*. Praha: Jan Vašut, 1999. ISBN 80-7236-112-0.

LANDA, D. Ronald. *The 1956 Hungarian Revolution: A Fresh Look at the U.S. Response* [online]. Draft study by prepared for the Historical Office of the Office of the Secretary of Defense: 2012 [cit. 3.1.2023]. Dostupné z National Security Archive:

<https://nsarchive.gwu.edu/sites/default/files/documents/3711005/The-1956-Hungarian-Revolution-A-Fresh-Look-at.pdf>

LEMMER, F. George. *The Air Force and Strategic Deterrence* [online]. USAF Historical Division Liaison Office, Washington, D.C.: 1967 [cit. 3.1.2023]. Dostupné z National Security Archive: <https://nsarchive2.gwu.edu/nukevault/ebb249/doc09.pdf>

MALONEY, Sean M. *Emergency war plan: the American doomsday machine, 1945-1960*. Lincoln, Nebraska: Potomac Books, 2021. ISBN 1-64012-234-6.

MERCILLE, Julien. Critical Geopolitics and the 1950s Bomber Gap. *Geopolitics* [online]. 2008, **13**(3), 498-518 [cit. 3.1.2023]. ISSN 14650045. Dostupné z: doi:10.1080/14650040802203711

NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-011-4.

NÁLEVKA, Vladimír. *Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti: Korejská válka 1950-1953 / Vladimír Nálevka*. 2009. ISBN 9788087027936.

NIE 11-7-55 — Soviet Gross Capabilities for Attacks on the U.S. and Key Overseas Installations and Forces Through 1 July 1958, 23 June 1955 (38 pages). [online]. [cit. 3.1.2023]. Dostupné z: https://www.cia.gov/readingroom/docs/DOC_0000269429.pdf

NIE 11-56 — Soviet Gross Capabilities for Attack on the U.S. and Key Overseas Installations and Forces Through Mid-1959 (Excludes Annexes D, E, and F published separately), 6 March 1956 (56 pages). [online]. [cit. 3.1.2023]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79R01012A006500040001-7.pdf>

NIE 11-4-56 — Soviet Capabilities and Probable Courses of Action Through 1961, 2 August 1956 (87 pages). [online]. [cit. 3.1.2023]. Dostupné z: https://www.cia.gov/readingroom/docs/DOC_0000267690.pdf

NORSTAD, Lauris. *Memorandum for major general L. R. Groves. Subject: Atomic bomb production* [online]. War Department Headquarters of the Army Air Forces, 1945 [cit. 3.1.2023]. Dostupné z Restricted data The nuclear secrecy blog: <http://blog.nuclearsecrecy.com/wp-content/uploads/2012/05/1945-Atomic-Bomb-Production.pdf>

PEDLOW G., D. WELZENBACH. *The Central Intelligence Agency and Overhead Reconnaissance: The U-2 and OXCART Programs, 1954–1974* [online]. History Staff Central Intelligence Agency Washington, D. C., 1992 [cit. 3.1.2023]. Dostupné z National Security Archive: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB434/>

RICHARD J. SAMUELS. *Encyclopedia of United States National Security*. 2006. ISBN 9780761929277.

Russian & Manchurian strategic urban areas [obrázek]. 1945. In: Lauris Norstad to Leslie Groves, “Atomic Bomb Production,” (15 September 1945), Correspondence (“Top Secret”) of the Manhattan Engineer District, 1942-1946, microfilm publication M1109 (Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1980), Roll 1, Target 4, Folder 3, “Stockpile, Storage, and Military Characteristics. [online]. [Cit. 3.1.2023]. Dostupné z: <https://blog.nuclearsecrecy.com/wp-content/uploads/2012/05/1945-Russian-and-Manchurian-Strategic-Urban-Areas.jpg>

Soviet Gross Capabilities for Attacks on the US from the Chukotski area, with Tupolev Tu-16 (BADGER Type 39), Improved BADGER, and Myasishchev M-4 (BISON Type 37) [obrázek]. 1945. In: *NIE 11-7-55* [online]. [Cit. 3.1.2023]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/68/Soviet_Gross_Capabilities_for_Attacks_on_the_US_with_Tupolev_Tu-16_and_Myasishchev_M-4_across_Alaska.jpg nebo https://www.cia.gov/readingroom/docs/DOC_0000269429.pdf

ŠPAČEK, Jaroslav. Síla nemající obdoby. *Letectví a kosmonautika*. Praha: Aeromedia. 2014, **2014**(4), 16-21. ISSN 0024-1156

The SAC Atomic Weapons Requirements Study for 1959 [online]. SAC, 1956 [cit. 3.1.2023]. Dostupné z National Security Archive: <https://nsarchive2.gwu.edu/nukevault/ebb538-Cold-War-Nuclear-Target-List-Declassified-First-Ever/>

VYKOUKAL, Jiří. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989* / Jiří Vykoukal, Bohuslav Litera, Miroslav Tejchman. 2017. ISBN 9788072775613.

WANNER, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě* / Jan Wanner. 2006. ISBN 8072772988.

WANNER, Jan. Egyptská karta v sovětské politice v roce 1956. *Soudobé dějiny* [online]. 1996 [cit. 3.1.2023] Dostupné z: http://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/sd_4_1996.pdf

WELLS, L.B. The 'bomber gap': British intelligence and an American delusion. *Journal of Strategic Studies* [online]. 2017, **40**(7), 963 - 989 [cit. 3.1.2023]. ISSN 1743937X.

Dostupné z: doi:10.1080/01402390.2016.1267006

Seznam příloh

Příloha č. 1: Soviet Gross Capabilities for Attacks on the US from the Chukotski area, with Tupolev Tu-16 (BADGER Type 39), Improved BADGER, and Myasishchev M-4 (BISON Type 37), 1955 (obrázek).

BADGER TYPE 39, IMPROVED BADGER, AND BISON TYPE 37

From the Chukotski Area

SECRET

13447 CIA (Revised 5-55)